

Fig. 18. Θ·ΜΙΑΥΤΟ *Deus!* (o bé IX) *Miauto*.
 ΒΡΑΤΕΥΣ *Brateus*.
 ΑΡΝΑΝΙΟΥ *fill d'Arnanias*.

Miauto es un nom enterament desconegut, si no hem de referirli el *Mia...* que comença a llegir-se en la inscripció 4974, 27 del *Corpus* de Hübner; no així *Brateus* que, sots la forma *Brateo* apareix en la inscripció 2835 del mateix *Corpus*, procedent d'Arancón, a tres llegües de Soria. Un y altre serien noms ibèrics. El d'*Arnanias* (o *Arnanios*) en cambi, potser era emparentat ab el de la tribu *Arniensis* (vegis: Titus Livius, VI, 5), que surt en dugues inscripcions tarragonines, les 4120 y 4141 de Hübner.

a

Fig. 19

b

LLEGENDES EN L'INTERIOR DE VASOS

Fig. 19 a. ...]ΕΙΝΗΤΩΝ[...

Són innumerables, y per tant sense cap garantia d'acert, les reconstruccions que podrien intentarse sobre aquestos elements.

Fig. 19 b. ...]ΙΔΙΦΑΝΤ.[... = ..: δειψαν[! = *per l'assedegat*.

a

b

Fig. 20

c

d

GRAFITS EN LLUR BASE

Fig. 20 a. ΔΕΜΩΝΕΚΟΛΕΣΗ = Δήμων ἐκόλλησε = *Demon ho enganxà*.

Fig. 20 b. ΑΛΛΑΡΑΡΩ = ἄλλαρ' ἀρῶ = *pobre, escolta!*

Els grafits de les figs. 20 c (ΑΗ) y 20 d (ΑΑΕ) no són més que lletres soltes sense cap valor. — LL. N. D'O.

MOSAICH AB REPRESENTACIONS DE PEIXOS, DESCUBERT A EMPURIES

A mitj Setembre del 1912, quan ja s pot dir que finia la campanya d'excavacions empreses a Empuries per la Junta de Museus de Barcelona, aparegué, cubrint l'abertura d'una cisterna, un fragment de pedra rectangular tenint incrustat un tròs de revestiment de mosàich, ab peixos marins. La pedra fou arrencada del seu lloch ja en l'antigüetat — tal vegada d'un noble paviment d'una cambra de bany —, y utilitat per aquest vulgar servey de tancar el pou d'entrada d'una cisterna. En lo que resta d'aquest mosàich així conservat, hi ha diferents peixos nadant al fons de l'aigua. A sobre una ròca se veu un bernat-pescaire que té agafat ab el bech un peixet, y se veuen les antenes d'una llagosta. Ha sigut trasladat al Museu de Barcelona, y encare que sòls té vuitanta centímetres de llarg per seixanta d'ampla, es un dels objectes més interessants qu'han sigut descoberts a Empuries.

Els mosàichs de les cases d'Empuries son en general decorats solsament ab temes ornamentals romans; l'únich mosàich amb representacions figurades, ademés d'aquest dels peixos,

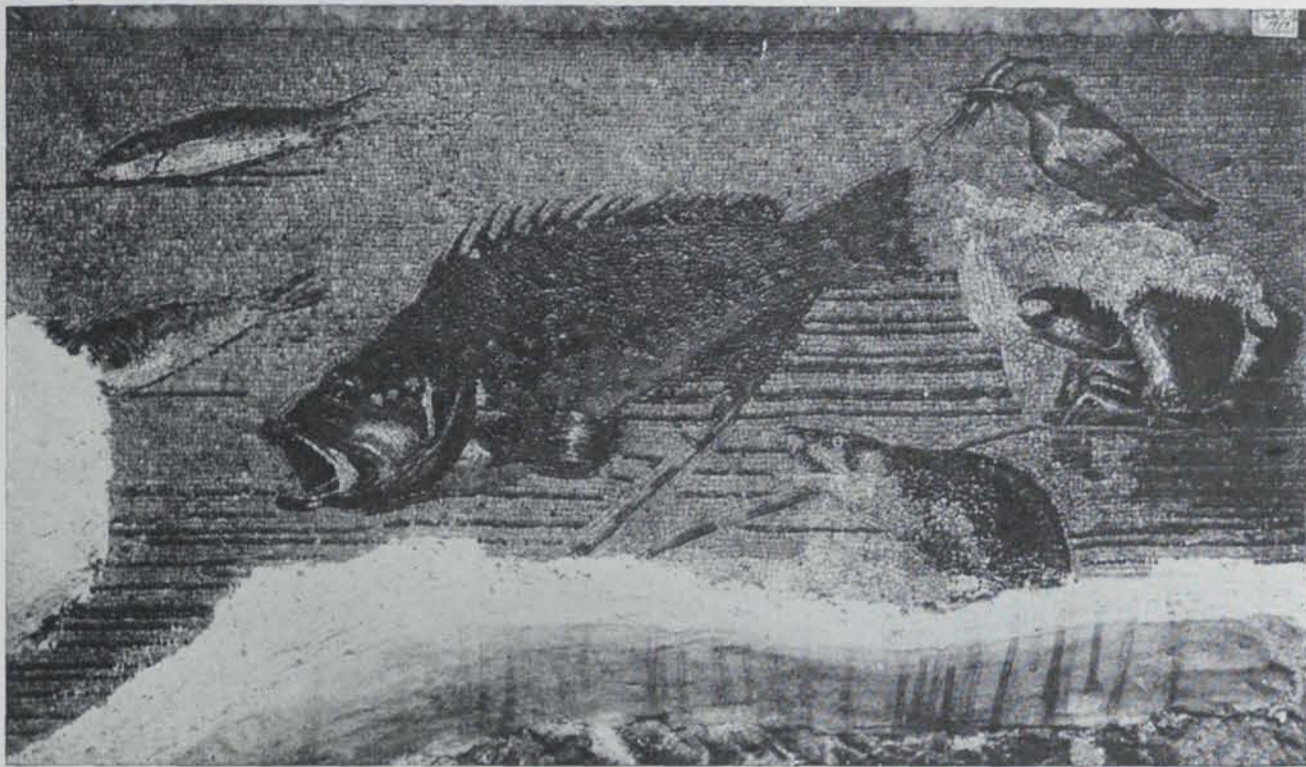

Fig. 21. — Mosàich ab representació de peixos, de decoració helenística, trobat a Empuries

es el del *Sacrifici d'Ifigenia*, descobert fa més de vint anys y que 's troba encare en el lloch que fou trobat (1). Tots dos son d'una tècnica molt fina y estan executats en petites peçes de marbre; els dos semblen obra d'un mateix taller d'hàbils mosaicistes romans, del primer segle del Imperi, que, proveïts del repertori helenístich a la moda, s'instalaren potser a Empuries el temps suficient per executar dos o tres encàrrechs d'obres fines, o potser obra transportada, feta pel comerç d'Itàlia y Grecia.

Un mosàich una mica deteriorat, també ab peixos, semblant al d'Empuries, se troba a Palestrina, en el santuari comú a tot el Laci (2). A un costat del gran pati del temple de la Fortuna, existeix una petita cova ab una estalactita que fou conservada en estat rústich, potser perque la tradició posava allí el recort d'alguna divinitat local. El sòl de la petita cova està cobert d'un mosàich ab peixos, y l'aigua que cau de l'estalactita contribueix, ab el reflexe que dona l'humitat sobre 'l paviment, a donar l'apariencia de realitat al mar figurat en el mosàich. Se veuen unes roques en primer terme y uns crustacis, dues llagostes dins l'aigua poch profunda; més lluny els grans peixos del fons del mar, alguns molt semblants als del mosàich d'Empuries.

Un mosàich del mateix istil y ab peixos, se troba en el Museu de Nàpols; altre, també ab peixos, servint de fons a una cambra de bany, de 14 m. quadrats, se descobrí a Roma en 1888, a un hort de Sant Llorens de Panisperna (3). Les parets de la cambra eren revestides d'altres mosàichs ab fulles y volutes d'acant plenes d'aucells; en el mosàich del fons, qu'era molt fi, després d'una faixa de cresterias, hi havia la representació de l'aigua ab peixos. El mosàich fou destruït al arrencarlo; queden poch fragments en el Museu dels Conservadors, al Capitoli (4).

Dos fragments quasi quadrats d'un gran paviment, ab peixos, se troben al Museu de les Termes de Roma. Altre del mateix tipu se descobrí a Ostia; altre a Pompeya: emblema circular de 58 centímetres, ab peixos combinats per omplir l'espai (5).

(1) Pera 'l mosàich d'Ifigenia, que reproduceix un quadro del pintor jònich helenístich Timantes, vegis l'important comunicació de M. Heron de la Villefosse en el *Bull. de la Société des Antiquaires de France*, 1892. Vegis també l'article, exposant l'estat actual de la qüestió, de M. Michela, en *Ausonia*. Roma, 1909.

(2) Vegis sobre 'l temple de Palestrina y el mosàich R. Delbrück, *Hellenistische Bauten in Latium*, 1909-1912. Reproduceix el mosàich a la fig. 50 del vol. I.

(3) Vegis referent a n'aquest mosàich, el *Bulletino della Commissione d'archeologia comunale*, 1888, pàg. 263.

(4) Parla d'ells Helbig, *Führer durch die Sammlungen Klassischer Altertümer in Rom*, 1912.

(5) Vegis per els mosàichs d'Ostia y Pompeya la corresponent nota a les *Notizie degli scavi*. Al publicar el de Pompeya se fa referencia al epigrama de Marcial, III, 35, *Artis Phidiaca loreuma clarum, Pisce aspicias: adde aquam, natabunt*. Però es fàcil que 'l poeta se refereixi més aviat a una copa d'ònix ab varis estratus de camafeu, com la copa Farnesi; creyem oportú recordar la copa del tresor reyal de França, ab peixos en relleu blanch sobre fons negre.

Veyem donchs que 'ls mosàichs ab peixos eren freqüentíssims (1). Era un tipu helenístich de decoració que devia ser inventat en la gran època dels mosàichs, en el segon segle avants de Jesucrist, quant se crearen els tipus que 's varen usar més tart per l'art romà. El seu ús sembla indicat per una cambra de bany; el més antich dels conservats, que sembla ser el de Palestrina, té també l'aigua que s'escorre per damunt. Podria ser un invent d'Alexandria, però molts d'aquests tipus helenístichs son de la Jonia y de l'Asia Menor; l'inventor, per exemple, del tipu de mosàichs ab dexies, òssos y escombraries a terra, del que hi ha una copia en el Laterà, era un artista de Pergam. Potser també fou de l'Asia l'inventor del tipu de mosàich ab peixos, car el Laci, ahont se trobà el mosàich de Palestrina, tenia, avants del Imperi, més relació artística ab la Jonia que ab Alexandria. Y 'ls trobem, ab tot, a Pompeya y a Ostia, sucursals de l'helenisme alexandri, verdaders suburbis de la capital grega de l'Egipte.

Es fàcil que 'l tipu primitiu tingués en els caires una part representant roques y la vora del mar; en el mosàich de Palestrina se veuen els restes d'edificis a prop del mar; en el centre devia apareixer més profund (2). L'efecte que 's conseguia respòn a l'idea d'aixamplar ab una ilusió de profunditat l'àrea de l'habitació. — J. P. S.

Les quantitats invertides en els treballs realitzats a Empuries han sigut:

ANY 1911

Terrenys (arrendaments, contribució)	92'70 ptes.
Maquinaria, eynes, etc.....	141'70 »
Remeses d'objectes desd'Empuries als Museus.....	17'50 »
Personal.....	4,237'90 »
Conservació	415'00 »
Total.....	4,904'80 ptes.

ANY 1912

Terrenys (compres, arrendaments, contribució)	2,258'26 ptes.
Maquinaria, eynes, etc.....	14'65 »
Remesa d'objectes desd'Empuries als Museus	38'35 »
Personal	4,697'05 »
Conservació	568'00 »
Total.....	7,576'31 ptes.

J. P. C.

Les excavacions de Castell-Rosselló

Del *Rapport* de Mr. F. P. Thiers, publicat al *Bulletin archéologique du Comité des travaux historiques et scientifiques* (any 1911, 2.ª entrega, pàgs. 208-220), se desprenen les següents interessants notícies sobres les excavacions verificades pels voltants del Castell-Rosselló (Pirineus Orientals) sobre l'emplaçament de l'antiga *Ruscino*.

Mr. F. P. Thiers, corresponent del *Comité des travaux historiques*, de França, durant l'any 1908, emprengué l'exploració metòdica de les ruines de Ruscino, que va donar per resultat la troballa de fragments d'una placa de marbre blanch, ab restes d'una inscripció civil. En virtut d'aquest descobriment, Mr. Thiers rebé una subvenció del ministeri d'Instrucció Pública, de França, per continuar els seus treballs. Per l'Agost de 1909, Mr. Thiers tornà a excavar. Fruit d'aquesta recerca fou el descobriment del forum de Ruscino, situat en l'extremitat Sud d'un coll a la vora de Bigorra. Com la majoria dels forums coneguts, el de Ruscino contenia una munió d'estatues dedicades a emperadors, funcionaris imperials o municipals, etc.

(1) En l'*Inventaire des mosaïques de la Gaule et de l'Afrique*, son molt abundants els descrits ab orles de peixos o peixos al centre.

(2) Que tots aquests mosàichs ab peixos procedeixen d'un tipu comú, ho indica, també, la semblança en el color. Tots tenen una entonació grisenca, car els verds y grochs son dominats per el gris.